

DIN ÎNSEMNĂRILE DE RĂZBOI ALE COLONELULUI DOBJANSCHI RAUL (1891 - 1938)

AMINTIRI DESPRE POETUL ALEXE MATEIEVICI

IONEL BEJENARU

„În toată viața mea n-am cunoscut o iarnă mai haină ca cea trăită pe front în primele luni ale anului 1917. Era un ger de crâpau pietrele și bătea un vânt vrăjmaș ce tăia ca cuțitul. În țară era o jale și o mizerie de nedescris. Cea mai mare parte a teritoriului național era ocupat de inamic, iar porțiunea ce ne mai rămăsese era congestionată prin adaosul populației refugiate, al prizonierilor, al armatei române repliate și a numeroaselor unități și servicii ale armatei ruse. Pe de altă parte, din cauza pierderilor suferite, a dezorganizării inerente situației, a nămeților, a frigului și a aglomerărilor, comunicațiile erau precare, iar resursele de trai extrem de reduse. Și, culmea, în afara marilor jertfe cerute de front, în orașe și în sate, tifosul exantematic, febra recurentă și gripele făceau ravagii.

Venisem cu un tren de noapte într-o localitate din apropierea frontului. În calitate de curier la un comandament. Deși distanța parcursă era o nimica toată, pierdusem, cu una – cu alta, o noapte întregă ca să ajung la destinație. Trenul fiind neîncălzit, am dărdăit tot timpul de frig și n-am putut ațipi nici un pic. De bine – de rău, ajunsesem și, după o bună oră în care m-am achitat de misiune și m-am mai dezmorțit puțin, eram din nou în gară, pentru a rezolva problema înapoierii. Șeful biroului de mișcare m-a informat că trenul de care aveam nevoie va pleca, în cel mai bun caz, pe la amiază. În fața acestei neplăcute perspective revenii pe peron, reflectând la modul cum mi-aș putea trece timpul până la plecarea trenului, cum mi-aș putea potoli foamea și, mai ales, cum mi-aș putea satisface nevoia de căldură, ca unul ce mă apropiam de limita rezistenței. În jurul meu forfoteau ostași români și aliați, majoritatea îndreptându-se spre cantina de „cruce roșie” rusească, unde, ca și la cantinele românești, se distribuia ceai și pesmeți ostașilor în trecere, fără deosebire de uniformă. Punctul de distribuție era chiar pe peron, la unul din extremitățile acestuia. Când mă apropiai de acel loc și adulmecai gustul ceaiului simții o așa de puternică răscolire a sucurilor gastrice, încât aș fi fost în stare să ofer, pentru conținutul unei

cești, de câteva zeci de ori prețul normal. Ca să afli o băutură fierbinte în altă parte, era o problemă destul de complicată. Mă uitai cu jind la ostașii care sorbeau cu voluptate licoarea fumegândă, dar, încercat de un sentiment de jenă, pășii înainte.

Deodată mă pomenii solicitat de o voce plăcut timbrată, într-o curată limbă românească:

– Domnule locotenent, nu poftiți cumva, să beți cu noi un ceai?

Mă oprii și îmi fixai privirea asupra persoanei care mă îmbia. Era un bărbat tânăr, cu un păr bogat de culoare închisă, cu fața rotundă, prelungită cu o bărbuță și cu privirea nespus de blândă. Purta păslari siberieni, o manta gri înblănită și o căciulă brumărie. La mână purta o brasardă albă cu crucea roșie, iar în loc de armă purta o geantă cu baiera trecută peste umăr. Se vede însă că manifestai o atitudine cam șovăielnică, căci respectiva persoană își repetă invitația într-o formă și mai îmbietoare:

– Pofțiți, vă rog! avem și o leacă de rom și pesmeți...

Termenii amabili în care îmi fusese adresată oferta, pe de o parte, iar pe de alta starea mea rebegită, m-au obligat s-o accept.

Peste câteva clipe, țineam într-o mână o teică cu ceai fierbinte și binemirositor, iar în alta un pesmet. Începui să sorb cu lăcomie din conținut, simțind cum îmi revin puterile. Când terminai de consumat ceaiul, mă simții obligat să fac în mod formal cunoștința celui căruia îi datoram neprețuita binefacere; aceasta cu atât mai mult, cu cât graiul său neaoș românesc mă intrigase. Adresându-i cuvenitele cuvinte de mulțumire, mă prezentai conform uzanțelor militare și îi întinseși mâna. El îmi strânse mâna cu efuziune și se recomandă la rândul său:

– Sunt preotul Alexe Mateievici.

– Mi-a tresărit inima, auzind cât de bine se potrivesc graiurile noastre! îi spusei eu.

– Cum să nu se potrivească?! răspuse el, învăluindu-mă într-o privire plină de înțeles.

– Totuși nu m-aș fi așteptat la așa grad de perfecțiune, dată fiind situația dumneavoastră și presupunând că v-ați făcut studiile în altă limbă.

– Adevărat că mi-am făcut studiile în altă limbă, dar limba mea de toate zilele a fost acea vorbită de poporul băștinaș. Afară de asta, am menținut mereu contactul cu literatura română, bine reprezentată în biblioteca mea. Chiar și în drum, trecând prin lași, mi-am mai procurat câteva cărți, între care și un tratat de istorie a d-lui Iorga.

Auzind acestea, privii la interlocutorul meu cu încântare și întru câțva uimit, și simții dorința de a-l cunoaște mai de aproape. Nu știam însă cum să-l rețin, mai ales că gerul atmosferic nu era deloc prielnic pentru prelungirea dialogului nostru. Spre satisfacția mea, inițiativa porni de la dânsul. Mă întrebă dacă mai am mult de zăbovit în gară. Când a aflat de trista perspectivă ce aveam de a prinde un tren, mi-a propus să mergem în biroul comandantului militar, unde puteam sta de vorbă în toată voia.

Comandantul militar ne întâmpină cu multă bucurie și ne cinsti cu câte un coniac, dar se scuză, că având treburi pe teren, trebuie să ne lase singuri. Rămași singuri începurăm a închea o nouă conversație. Vorbirăm despre situația de pe front

și din spatele frontului, și ajunseserăm la rosturile noastre personale. Aflai că interlocutorul mei își avea reședința în Chișinău, unde își lăsase familia, că înainte ca România să fie angajată în conflagrația mondială, fusese mobilizat, ca preot de campanie la formațiune ce opera în Galifia; iar la intrarea României în război, a fost repartizat, după cererea sa, la o unitate afectată frontului românesc. Apoi veni iarăși vorba despre literatura românească și în special despre poezie.

– Iubiți mult poezia, făcui eu observând predilecția pe care o manifesta pentru această formă literară.

– Foarte mult! așa de mult încât, când am răgaz îmi îngădui să ticluiesc și eu câte o poezioară, răspunse preotul cu modestie.

– M-ar interesa mult să ascult sau să citesc din poeziile dumneavoastră... am spus eu.

– Am chiar la mine câteva, dar pentru că pe dumneavoastră v-a surprins graiul meu, am să vă citesc una în care tocmai despre grai este vorba; e intitulată „Limba noastră”, răspunse preotul, scoțând din geantă un carnet. Apoi, încredințat de atenția mea, dădu glas versurilor sale, cu o căldură izvorâtă din adâncul sufletului:

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam ce, fără veste,
S-a trezit din somn de moarte,
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i numai cântec,
Doina dorurilor noastre,
Roi de fulgere, ce spintec
Nouri negri, zări albastre.

Limba noastră-i graiul pâinii
Când la vânt, se mișcă, vara,
În rostirea ce bătrânii
Cu sudori sfințit-au țara.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codrii veșnici,
Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeșnici.

Limba noastră-i vechi izvoade,
Povestiri din alte vremuri,
Ce cetindu-le-nșirate
Te-nfiori adânc și tremuri.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slavă-n ceruri,
Să ne spue-n hram și-acasă,
Veșnicile adevăruri.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor, țărani.

Învățați-vă dar graiul,
Ruginit de multă vreme,
Ștergeți slinul, mucegaiul,
Al uitării-n care geme.

Strângeți piatra lucitoare,
Ce din soare se aprinde,
Și-ți avea în revărsare
Un potop nou de cuvinte.

Nu veți plânge-atunci amarnic,
Că vi-i limba prea săracă,
Și-ți vedea cât e de darnic
Graiul țării noastre dragă.

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată”.

De la prima strofa mi-am dat seama că aveam în fața mea un poet autentic. L-am ascultat cu încântare crescândă sorbindu-i cu vie bătaie de inimă flecare cuvânt, ca pe un elixir dătător de viață, ca pe o muzică divină. Când isprăvi de rostit, am privit admirativ la autor și am exclamat: E sublim !

– V-a plăcut chiar așa de tare? Întrebă el, ca și cum s-ar fi crezut nedemn de atare apreciere.

Am răspuns:

– Cu toate că nu reprezint vreo autoritate în materie, îmi îngădui să afirm că ceea ce ați creat dumneavoastră nu e „o poezioară”, ci un monument literar, „o piatră rară” care va trăi în veacuri și vă va promova în rândul nemuritorilor.

El întâmpină cuvintele mele cu un aer stingherit și răspunde cu glasul scăzut:

– N-am avut niciodată veleități de nemurire. Am căutat numai, să exprim cât mai just și mai convingător un adevăr a cărui valoare întrece cu mult aprecierile comune.

– Am reușit pe deplin, atât în fond, cât și în formă. Și, dacă vreți să-mi faceți un dar neprețuit, să-mi dați voie să-mi iau o copie după versurile auzite, pentru a le putea împărtăși, cu un ceas mai devreme, și altor români.

– Cu dragă inimă! Vi le copiez chiar eu, răspunde poetul. Scoase numaidecât o foaie de hârtie din geantă și începu a scrie. Scria calm, din când în când luptându-se cu suvițele de păr ce-i alunecau pe fruntea admirabil boltită. Când termină de scris, mi-o înmânaînsoțindu-și gestul de cele mai simple cuvinte: „O mică amintire...”.

Am mai stat încă de vorbă cu dânsul, despre demnitatea și tenacitatea cu care poporul român își duce crucea pe umeri și despre visul secular al tuturor românilor, ce trăiesc rătăciți sub coroane diferite, de a înfăptui pentru vecie ceea ce a înfăptuit vremelnic voevodul Mihai Viteazul. El a privit în sus și a încheiat pe ton solemn:

– Fie ca Cel atotputernic să se îndure de noi!

– Amin! am îngânat eu, și ne despărțiserăm strângându-ne reciproc mâinile și urându-ne sănătate și izbândă.

Am plecat din acel loc, luând cu mine o amintire de neuitat și prețiosul manuscris, care avea să facă minuni în rândurile ostașilor la care mă întorceam. Mă încerca același sentiment pe care îl mărturisește poetul V. Alecsandri, după ce descoperise balada „Miorița”. Spunea că avea simțământul că duce cu sine o comoară, și îi era parcă teamă să nu moară înainte de a o da la lumină.

Când am citit poezia – în aceeași seară – la popota garnizoanei, a smuls strigăte de entuziasm și aplauze frenetice, iar ca urmare, în cursul nopții a fost multiplicată pentru a fi difuzată numeroșilor solicitanți.

*

* *

Anul 1917 a continuat să fie anul marilor jertfe și suferinți, răsplătite doar cu strălucitele biruinți de la porțile Moldovei, împotriva gigantului atacator.

Primăvara anului 1918 ne-a găsit ca vai de noi, în urma păcii (citește diktatului) de la Buftea. Se chema că țara era în stare de pace, dar gema sub călcâiul câștigătorului temporar al partidei – blocul puterilor centrale. Armata fusese demobilizată, iar nucleele active, extrem de reduse și anemiate, au trebuit împrăștiate

prin diverse sate și coclauri, pentru necesitățile de trai. Regimentul din care făceam parte a fost dizlocat într-o mică localitate la câteva stații depărtate de Chișinău. Cu acea ocazie mi-am adus aminte că Chișinăul era orașul de reședință a poetului Alexe Mateievici pentru care îmi făurisem un cult, și am simțit, ca o necesitate sufletească, dorința de a folosi această apropiere pentru a-i aduce un salut frătesc și a mă împărtăși din imensa sa bogăție spirituală. Momentul pe care îl trăia țara, dădea și mai mult sens acțiunii mele.

La vreo săptămână după instalarea în noul cantonament, conform planului ce-mi făcusem, m-am urcat în tren și am plecat în capitala provinciei. Am nimerit într-un compartiment în care se aflau și doi intelectuali din partea locului, cu care, așa cum se obișnuiește în călătorii, m-am dat în vorbă. Și cum eram mereu cu gândul la poetul ivit ca o stea de prima mărime pe orizontul literaturii române, am adus vorba despre aceasta și mi-am exprimat intenția de a-l vizita. Când au luat cunoștință de intenția mea, ambii interlocutori m-au învăluit într-o privire compătimitoare, iar o clipă mai târziu, unul din ei clătină trist din cap și răspunse pe un ton suspinător:

– Din nefericire, nu-l veți mai putea vedea niciodată!

Am privit la acesta cu stupeoare, așteptând parcă să se dezmință, să află că la mijloc era o greșeală. Dar vecinul acestuia îmi risipi nădejdea, adăugând:

– A fost mobilizat într-o calitate în care mulți îl credeau în afară de orice pericol și, când colo, datorită excesivului său devotament față de suferinzii de pe front, s-a contaminat de tifos exantematic și a murit, în vârstă numai de 29 ani*.

Vestea m-a consternat și nu mi-am putut reveni mult timp. Ce moarte frumoasă pentru un tânăr poet și pentru o față bisericească, dar ce pierdere imensă pentru neamul său și pentru familia sa!

Soarta, care i-a curmat atât de timpuriu firul vieții, nu i-a îngăduit să se realizeze în toată măsura geniului său. A fost însă de-ajuns să scrie „Limba Noastră”, pentru a deveni demn să i se pună pe frunte cununa de lauri și pentru ca, în memoria celor pentru care a scris, să trăiască în veci.

Ca prinos al admirației pe care mi-a inspirat-o și al adâncului regret încercat prin pierderea sa, nu mi-a mai rămas decât să adaug o floare mai mult la mormântul său și să hărăzesc un gând pios.”

NOTĂ:

Versurile au fost puse pe o melodie, tot așa de fericit inspirată de către un valoros muzician din același oraș cu poetul și purtând aceiași haină – preotul Alexandru Cristea. Mormântul acestuia, sub o placă cu notele muzicale respective, se află la cimitirul Bellu.

---

* 13 august 1917.